
NUMER / N^o

CZERWIEC 29
JUNE 2022

BIULETYN
ARBITRAŻOWY
ARBITRATION
BULLETIN

Sąd Arbitrażowy

przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie

Spis treści

- 4 Nowe otwarcie w polskim arbitrażu korporacyjnym
Katarzyna Bilewska
-

- 25 Historia Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie
Gospodarczej w Warszawie w Sporach Uchwałowych
zza kulis, czyli dlaczego i jak powstał
Regulamin Uchwałowy
-

Szanowni Czytelnicy,

oddajemy do Waszych rąk nowy numer „Biuletynu”.

W numerze 29. „Biuletynu” powracamy do problematyki arbitrażu korporacyjnego.

Na łamach bieżącego numeru dr hab. prof. UW Katarzyna Bilewska przybliży Regulamin Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie w Sporach Uchwałowych („Regulamin Uchwałowy”). Regulamin Uchwałowy obowiązuje od 1 stycznia 2022 r. Daje on nadzieję na stopniową promocję arbitrażu w spółkach kapitałowych. W tekście pt. Nowe otwarcie w polskim arbitrażu korporacyjnym dr hab. prof. UW Katarzyna Bilewska krok po kroku omawia najważniejsze przepisy tego instrumentu.

Do artykułu dr hab. prof. UW Katarzyny Bilewskiej załączamy omówienie historii prac nad Regulaminem Uchwałowym, w tym prac Zespołu SA KIG ds. arbitrażu korporacyjnego, w którego działalność Pani Profesor była aktywnie zaangażowana. Mamy nadzieję, że wskazane teksty zachęcą Czytelników do zapoznania się z Regulaminem Uchwałowym i będą służyć jako pierwsze komentarze do jego litery.

Jednocześnie z przyjemnością informujemy, że „Biuletyn” w tradycyjnej postaci (słowo pisane) zyska już wkrótce młodszego brata w formie vlog na kanale Sądu w serwisie YouTube. Nowa odsłona „Biuletynu” będzie zatytułowana „Biuletyn – vlog” i będzie ukazywać się równoległe do dotychczasowej, którą ma w założeniu uzupełniać. Zmierzch słowa pisanego, które dominuje już tylko głównie w świecie akademickim, będąc coraz częściej wypierane z życia branżowego przez inne formy komunikacji, każe poszukiwać nowych sposobów dotarcia do odbiorców. W formie vlog publikowane będą przede wszystkim rozmowy dotyczące działalności Sądu i nie tylko. Pierwszym gościem „Biuletyn – vlog” będzie dr hab. prof. UW Katarzyna Bilewska.

Już teraz serdecznie zapraszamy do śledzenia kanału Sądu w YouTube.

Życzymy Państwu miłej lektury i udanych wakacji!

W imieniu redakcji,

dr Konrad Czech

Redaktor Naczelny

Nowe otwarcie w polskim arbitrażu korporacyjnym

Katarzyna Bilewska¹

Od 1 stycznia 2022 roku obowiązuje w Sądzie Arbitrażowym przy Krajowej Izbie Gospodarczej („SA KIG”) Regulamin Sądu Arbitrażowego przy KIG w sporach uchwalonych („Regulamin Uchwałowy”, „Regulamin”)². Impulsem do jego wdrożenia była nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 31 lipca 2019 r. („Nowelizacja KPC”, „Nowelizacja”), zmieniająca m.in. dotychczasowe brzmienie art. 1157 i 1163 KPC³. W następstwie Nowelizacji polskie instytucje arbitrażowe uchwaliły zmiany w regulaminach arbitrażowych⁴.

SA KIG wprowadził Regulamin Uchwałowy, który z jednej strony wykonuje rozwiązania Nowelizacji, z drugiej zaś wprowadza praktyczne sposoby służące rozstrzygnięciu sporów korporacyjnych w arbitrażu.

1. WPROWADZENIE

Przeniesienie rozstrzygnięcia sporów korporacyjnych do arbitrażu postulowane było od dawna, jednak dotąd sądownictwo polubowne nie stało się w Polsce realnym forum rozpoznawania tego typu sporów ze względu na brak odpowiedniego instrumentarium prawnego.

Punktem wyjścia do zmian w tym zakresie ma stać się, zgodnie z intencją ustawodawcy, obecne brzmienie art. 1157 k.p.c. oraz 1163 k.p.c., przesadzające i doprecyzowujące szereg kwestii, które dotąd budziły zasadnicze wątpliwości w praktyce arbitrażowej i stanowiły podstawę do kwestionowania praktycznej możliwości rozstrzygnięcia sporów korporacyjnych, w tym uchwałowych, w arbitrażu.

Należą do nich:

¹ Autorka jest profesorem uczelni w Katedrze Prawa Handlowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz partnerem w Kancelarii Dentons (Zespół Rozwiązywania Sporów, Praktyka Sporów Korporacyjnych); w latach 2020-2021 była członkiem powołanego przez SA KIG Zespołu ds. Arbitrażu Korporacyjnego, zob. Zespół ds. Arbitrażu Korporacyjnego – Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie (sakig.pl).

² Regulamin Uchwałowy, uchwalony przez Radę Arbitrażową SA KIG w grudniu 2021 roku, został opracowany przez dr. Konrada Czecha i poddany konsultacjom działającego w latach 2020-2021 przy SA KIG Zespołu ds. Arbitrażu Korporacyjnego, por. Zespół ds. Arbitrażu Korporacyjnego – Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie (sakig.pl).

³ Ustawa z dnia 31 lipca 2019 roku o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1495).

⁴ Sąd Arbitrażowy Lewiatan przyjął Regulamin Uzupełniający dla Postępowania w Sporach Korporacyjnych, który obowiązuje od 8 lipca 2020 r., por. REGULAMIN UZUPEŁNIAJĄCY DLA POSTĘPOWANIA W SPORACH.pdf (sadarbitrazowy.org.pl).

- (i) zdatność arbitrażowa sporów uchwałowych;
- (ii) zakres podmiotowy związania klauzulą arbitrażową;
- (iii) współuczestnictwo wspólników (akcjonariuszy) w arbitrażowym sporze korporacyjnym.

Nowelizacja KPC nie rozstrzygnęła natomiast, niestety, istotnych kwestii intertemporalnych, w tym zwłaszcza kwestii związanych z wprowadzeniem klauzul arbitrażowych do umów (statutów) spółek.

2. ZDATNOŚĆ ARBITRAŻOWA SPORÓW UCHWAŁOWYCH

Zdatność arbitrażową sporów, w tym także sporów ze stosunku spółki, reguluje art. 1157 KPC⁵.

Przedmiotem zapisu na sąd polubowny mogą być wszelkie spory majątkowe. Spory ze stosunku spółki, w tym spory dotyczące zaskarżenia uchwał organów spółek kapitałowych, niewątpliwie do tej kategorii należą. W piśmiennictwie wskazano, że to, czy określony spór ma zdatność arbitrażową, czy też jest jej pozbawiony, musi być oceniane abstrakcyjnie, w odniesieniu do kategorii prawa lub stosunku prawnego, którego spór dotyczy, a nie pewnych kategorii roszczeń („częstkowych” uprawnień), które z nich wypływają⁶. Zgodnie z tym stanowiskiem rozstrzygający dla zaliczenia sporu dotyczącego zaskarżenia uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej do kategorii sporów majątkowych jest fakt, że dotyczy ona uchwał organu spółki kapitałowej, w której uczestnictwo wyraża się w posiadaniu prawa do akcji lub udziału i ma niewątpliwie charakter majątkowy; kwestia, czy konkretna uchwała ma za przedmiot kwestie majątkowe, czy też niemajątkowe, jest w tym ujęciu irrelevantna⁷. Jednocześnie aktualna treść art. 1163 KPC, przez wskazanie zakresu związania klauzulą arbitrażową umieszczoną w umowie (statucie) spółki i określenie koniecznych elementów takiego zapisu, potwierdza zdatność arbitrażową sporów korporacyjnych.

Do momentu wejścia w życie Nowelizacji, w związku z art. 1157 KPC w poprzednim brzmieniu, zdatność arbitrażowa tych sporów była przedmiotem rozbieżności i kontrowersji. Warunkiem zdatności arbitrażowej była bowiem także tak zwana zdatność ugodowa, a ta bywała kwestionowana w odniesieniu do sporów o ważność (wadliwość) czynności prawnych⁸.

⁵ Por. Uchwała SN z 07.05.2009 r., III CZP 13/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 9, Legalis 127685.

⁶ Zob. R. Kos, *Zdatność arbitrażowa sporów o ważność uchwał spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 3, s. 32.

⁷ Por. jednak stanowisko Sądu Najwyższego odnośnie do podawania wartości przedmiotu sporu na tle prawa spółdzielczego które różnicuje charakter sporu ze względu na przedmiot konkretnej uchwały (uchw. SN (7) z 10.05.2011 r., III CZP 126/10, „Biul. SN” 2011, nr 5, Legalis 315790).

⁸ Dyskusję doktrynalną w tym zakresie relacjonuje S. Sołtysik, *Komentarz do art. 1157 k.p.c.* [w:] P. Rylski (red.), *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 2022, Legalis.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, na tle sporów o nieważność umowy, wykształciła się linia orzecznicza opowiadająca się za zdatnością ugodową tego typu sporów⁹, a dodatkowo niezależnie uznano zdatność arbitrażową sporów o wyłączenie współnika¹⁰.

De lege lata na skutek Nowelizacji zdatność arbitrażowa sporów uchwałowych nie budzi już wątpliwości.

3. ZAKRES PODMIOTOWY ZWIĄZANIA KLAUZULĄ ARBITRAŻOWĄ

Jednym z kluczowym problemów arbitrażu korporacyjnego jest dostosowanie zakresu związania klauzulą arbitrażową do katalogu podmiotów legitymowanych do zaskarżania uchwał. Brak spójności w tym zakresie prowadzi bowiem do sytuacji, w której ze względu na kwestie podmiotowe niektóre spory mogłyby być rozwiązywane w arbitrażu, a inne, wobec braku związania zapisem na sąd polubowny, byłyby tej możliwości pozbawione.

Katalog osób uprawnionych do zaskarżania uchwał reguluje art. 250 KSH, w odniesieniu do spółki z o.o., oraz art. 422 § 2 KSH, w odniesieniu do spółki akcyjnej¹¹. Natura arbitrażu korporacyjnego wymaga takiego ukształtowania zakresu związania klauzulą arbitrażową, aby wskazani w tych przepisach, a zatem: członkowie zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz współnicy (akcjonariusze) spółki, podlegali zapisowi na sąd polubowny i mieli możliwość zainicjowania postępowania arbitrażowego w przedmiocie zaskarżenia uchwał zgromadzenia. Zapewnia to artykuł 1163 § 1 KPC, zgodnie z którym zamieszczony w umowie (statucie) spółki zapis na sąd polubowny wiąże spółkę, jej współników oraz organy i ich członków.

Obecne brzmienie tego przepisu nie obejmuje jednak szeregu podmiotów, które swoją legitymację do zaskarżenia uchwał wywodzą spoza KSH, np. wierzyciela, który uzyskał egzekucyjne zajęcie udziałów (akcji) w spółce i może podejmować czynności zachowawcze w postaci zaskarżenia uchwały jej zgromadzenia (art. 910² KPC)¹², zastawnika lub użytkownika akcji¹³, syndyka¹⁴ lub zarządcy przymusowego¹⁵, którzy weszli w miejsce współnika na skutek postępowania upadłościowego.

W rezultacie mimo rozszerzenia zakresu klauzuli arbitrażowej niektóre postępowania dotyczące zaskarżenia uchwały nie będą mogły być rozpoznane w arbitrażu, nawet jeśli w umowie (statucie) spółki, której zgromadzenie podjęło uchwałę, istnieje zapis na sąd polubowny.

⁹ Por. Uchwała SN z 23.09.2010 r., III CZP 57/10, OSNC 2011, nr 2, poz. 14, Legalis 315790; Postanowienie SN z 18.06.2010 r., V CSK 434/09, Legalis 248337.

¹⁰ Postanowienie SA w Katowicach z 15.12.2016 r., V ACz 1309/16, Legalis 1546408.

¹¹ Przepisy dotyczące zaskarżania uchwał spółki akcyjnej stosuje się na mocy art. 300101 KSH odpowiednio do zaskarżania uchwał zgromadzenia prostej spółki akcyjnej (PSA); stąd też wywoły dotyczące zaskarżania uchwał spółki akcyjnej są zasadniczo aktualne na gruncie zaskarżania uchwał PSA.

¹² Por. wyr. SN z 30.01.2009 r., II CSK 355/08, MoP 2010, nr 7, s. 400; uchw. SN z 25.11.2011 r., III CZP 64/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 67; wyr. SN z 12.06.2013 r., II CSK 588/12, OSNC 2014, nr 3, poz. 29; wyr. SN z 19.12.2013 r., II CSK 151/13, Legalis.

¹³ Por. uchw. SN z 20.02.2019 r., III CZP 93/18, OSNC nr 1/2020, poz. 8.

¹⁴ Por. uchw. SN z 20.02.2019 r., III CZP 93/18, OSNC nr 1/2020, poz. 8.

¹⁵ Wyr. SN z 06.11.2015 r., II CSK 598/15, Legalis.

4. WSPÓŁCZESTNICTWO W KORPORACYJNYM SPORZE ARBITRAŻOWYM

Wyrok stwierdzający nieważność uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej lub ją uchylający ma rozszerzoną skuteczność, gdyż na mocy, odpowiednio z art. 254 § 1 i 4 KSH w przypadku spółki z o.o. oraz art. 427 § 1 i 4 w przypadku spółki akcyjnej, obowiązuje w stosunkach pomiędzy spółką a wszystkimi wspólnikami (akcjonariuszami) oraz pomiędzy spółką a członkami organów spółki.

W konsekwencji, w postępowaniach zainicjowanych powództwem o stwierdzenie nieważności i uchyle nie uchwały istnieje problem zapewnienia możliwości przystąpienia do postępowania osób, na których sytuację prawną orzeczenie w przedmiocie uchwały będzie oddziaływać (wspólników i funkcjonariuszy spółki).

Przed sądem powszechnym cele te realizuje możliwość wystąpienia przez osobę mającą interes prawny w rozstrzygnięciu sprawy na rzecz jednej ze stron do postępowania z interwencją uboczną (art. 77 § 1 KPC), która może przybrać postać interwencji ubocznej samoistnej (współuczestnictwa jednolitego) (art. 81 w zw. z art. 73 § 2 KPC).

W arbitrażu korporacyjnym natomiast tę możliwość ma gwarantować art. 1163 § 2 zd. 2 KPC, który przewiduje, że każdy wspólnik albo akcjonariusz może przystąpić do postępowania po jednej ze stron w terminie miesiąca od dnia ogłoszenia o wszczęciu postępowania. Ponadto, na skutek Nowelizacji, w art. 1163 § 2 zd. 1 KPC istnieje wymóg, aby zapis na sąd polubowny inkorporowany w umowie (statucie) spółki zawierał, pod rygorem bezskuteczności, obowiązek ogłoszenia o wszczęciu postępowania arbitrażowego w sposób wymagany dla ogłoszeń spółki w terminie jednego miesiąca od jego wszczęcia.

5. WPROWADZENIA KLAUZULI ARBITRAŻOWEJ DO ISTNIEJĄCEJ UMOWY (STATUTU) SPÓŁKI

Problemem, którego Nowelizacja KPC nie rozwiązała, jest wprowadzenie do umowy (statutu) już istniejącej spółki kapitałowej zapisu na sąd polubowny. Nadal brak jest wyraźnego przepisu prawa regulującego tę kwestię. Jednocześnie zagadnienie to pozostaje w zbiegu dwóch „reżimów” prawnych: procedury cywilnej oraz prawa arbitrażowego, z ich pryncypiami dotyczącymi poszanowania konstytucyjnego prawa do sądu (powszechnego) i autonomii woli stron zapisu na sąd polubowny z jednej strony oraz prawa spółek kapitałowych, które opiera się na zasadzie rządów większości, z drugiej strony¹⁶.

Zgodnie ze stanowiskiem pierwszym, spójnym z optyką prawa spółek kapitałowych, wprowadzenie klauzuli do umowy (statutu) spółki odbywa się na zasadach takich, jak przy każdej zmianie umowy (statutu) spółki, a więc kwalifikowaną większością głosów.

¹⁶ Zob. więcej: K. Bilewska, *Kilka uwag o wprowadzeniu zapisu na sąd polubowny do umowy (statutu) spółki kapitałowej (na tle prawa włoskiego)*, „Biuletyn Arbitrażowy SA KIG” 2021, nr 6, Legalis.

Zgodnie zaś ze stanowiskiem drugim, uzasadnionym szeregiem argumentów natury ustrojowej, konstytucyjnej i proceduralnej, rezygnacja z forum sądu państwowego wymaga zgody wszystkich współników (akcjonariuszy), a zatem uchwały jednomyślniej¹⁷.

W praktyce ciężar ukształtowania wiodącego stanowiska w tym zakresie, wobec indolencji ustawodawcy, spocznie na sądach gospodarczych i rejestrowych, które będą oceniać uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych, wprowadzające klauzule do umów (statutów) spółek, oraz na sądach delibacyjnych, które będą oceniać skuteczność tych klauzul w postępowaniach postarbitrażowych.

W przypadku sądów gospodarczych postępowania te będą inicjowane przez współników (akcjonariuszy) mniejszościowych skarżących uchwały o zmianie umowy (statutu) spółki na podstawie art. 249 (422) i nast. KSH.

W sądach rejestrowych podstawy do takiej oceny stworzą wnioski spółek o wpisanie do rejestru przedsiębiorców zmian umowy (statutu) spółki; uchwała w przedmiocie zmiany umowy (statutu) stanowi bowiem podstawę wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS, a jej ewentualna wadliwość powinna być zweryfikowana przez sąd rejestrowy w na podstawie art. 23 ust. 1 i 2 KRSU¹⁸.

Wreszcie prawidłowość wprowadzenia klauzuli do umowy (statutu) spółki, a zatem także jej prawna skuteczność będzie przedmiotem orzekania sądu rozpoznającego ewentualną skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego¹⁹ lub wniosku o uznanie lub stwierdzenie wykonalności orzeczenia polubownego²⁰.

¹⁷ Szerzej na temat tych stanowisk i ich uzasadnienia: tamże i cytowane tam piśmiennictwo.

¹⁸ Artykuł 23 ust. 1 KRSU stanowi, że sąd rejestrowy bada, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy i treści z przepisami prawa, zaś ust. 2, że Sąd rejestrowy bada, czy dane wskazane we wniosku o wpis do Rejestru są prawdziwe. W pozostałym zakresie sąd rejestrowy bada, czy zgłoszone dane są zgodne z rzeczywistym stanem, jeżeli ma w tym względzie uzasadnione wątpliwości. Choć na gruncie tego przepisu istnieją uzasadnione wątpliwości, czy sąd rejestrowy powinien samodzielnie oceniać ważność uchwały będącej podstawą wpisu – por. K. Bilewska, *O dopuszczalności orzekania przez sąd rejestrowy w przedmiocie ważności uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych* [w:] *Ius est ars boni et aequi, Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi*, Wrocław 2018, s. 73 i nast. – to jednak istnieje linia orzecznictwa Sądu Najwyższego wskazująca, że sąd rejestrowy jest uprawniony do badania wpływu naruszeń prawa na treść uchwały (tak uchw. SN z 20.01.2010 r., III CZP 122/09, OSNC 2010, nr 7-8, poz. 107; por. także uchw. SN z 06.06.2012 r., III CZP 22/12, MoP 2012, nr 13; odmiennie uchw. SN z 04.06.2009 r., III CZP 30/09, OSNC 2010, nr 2, poz. 19).

¹⁹ Por. art. 1205 i nast. KPC.

²⁰ Por. art. 1212 i nast. KPC.

6. REGULAMIN UCHWAŁOWY SA KIG

1.1 Zakres obowiązywania Regulaminu Uchwałowego

Regulamin Uchwałowy jest regulaminem szczególnym, zawierającym postanowienia uwzględniające specyfikę sporów korporacyjnych i przeznaczonym do rozpoznawania sporów wszczętych powództwem o stwierdzenie nieważności lub uchylenie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych wniesionym do arbitrażu na podstawie art. 249 i nast. KSH oraz 422 i nast. KSH.

W zakresie w nim nieuregulowanym do sporów uchwałowych stosuje się Regulamin Arbitrażowy Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej („**Regulamin Główny**”)²¹.

Szczególne uregulowania Regulaminu Uchwałowego dotyczą:

- (i) wszczęcia sporu uchwałowego i powołania arbitrów;
- (ii) przystąpienia uczestników do sporu uchwałowego;
- (iii) dyspozytywności i kontryktoryjności sporu uchwałowego;
- (iv) wielości sporów uchwałowych.

1.2 Wszczęcie sporu uchwałowego

Pozew arbitrażowy wnoszony w postępowaniu uchwałowym powinien zawierać, oprócz standardowej treści właściwej dla tego typu powództwa, także określenie, w jaki sposób dojdzie do wykonania obowiązków ogłoszenia o sporze uchwałowym (zgodnie z wymogiem art. 1163 § 1 KPC), kto, w jaki sposób i kiedy zamieści wymagane ogłoszenie (§ 2 ust. 2 pkt b (ii) Regulaminu), a także treść klauzuli arbitrażowej z umowy (statutu) spółki, której dotyczy spór. Alternatywnie można dołączyć cały tekst umowy (statutu) spółki jako załącznik (§ 2 ust. 2 pkt c Regulaminu).

Pozew jest wnoszony elektronicznie, a za moment wszczęcia sporu uważa się moment wniesienia pozwu pocztą elektroniczną, o ile wszystkie braki i opłaty zostaną uzupełnione (§ 2 ust. 1, 3-6, § 3 Regulaminu).

²¹ REGULAMIN-ARBITRAZOWY-tekst-jednolity-ze-zmianami-z-dn.-8-listopada-2021-obow.-od-1-kwietnia-2022.pdf (sakig.pl); par. 1 ust. 2 *in fine* Regulaminu Uchwałowego wykluczył jednak stosowanie do postępowań uchwałowych procedury przyspieszonej (§ 53 Regulaminu Głównego).

1.3 Powołanie arbitrów

Spory uchwałowe co do zasady rozstrzygane są w składzie trzyosobowym (§ 8 ust. 1 Regulaminu). Wyjątkowo spór może być rozpoznany przez arbitra jedyne, o ile strony wyraziły na to zgodę.

Wyłonienie zespołu orzekającego odbywa się z uwzględnieniem możliwej wielości stron i uczestników postępowania i honoruje równorzędność każdego z uczestników sporu. Lista arbitrów przesyłana jest bowiem do wszystkich stron i uczestników nie wcześniej niż po upływie 1 (jednego) miesiąca od dnia ogłoszenia o sporze uchwałowym (§ 8 ust. 2a Regulaminu), tak aby w tym samym czasie otrzymał ją każdy z uczestników postępowania. Powołanie arbitra wymaga jednomyślności strony i uczestników, którzy przystąpili do danej strony sporu uchwałowego (§ 8 ust. 2c Regulaminu), lub jednomyślności wszystkich stron i uczestników odnośnie arbitra jedyne (§ 3 ust. 2d Regulaminu). Jedyne wyjątek stanowi sytuacja, w której uczestnik przystępuje do sporu po upływie miesiąca od ogłoszenia o sporze uchwałowym i doszło już do powołania arbitra lub zespołu orzekającego; wówczas przystąpienie ma charakter „adhezyjny” i jest równoznaczne ze zgodą na dokonany wybór arbitra (§ 3 ust. 3 Regulaminu).

1.4 Przystąpienie uczestnika do sporu uchwałowego

Kwestia współuczestnictwa w sporze uchwałowym została w Regulaminie zaadresowana przez możliwość przystąpienia do sporu arbitrażowego każdego wspólnika lub akcjonariusza, a także innej osoby, która jest legitymowana do zaskarżenia uchwały (w praktyce najczęściej członka zarządu lub rady nadzorczej spółki), w terminie 1 (jednego) miesiąca od ogłoszenia o sporze uchwałowym (§ 4 ust. 1-2 Regulaminu).

Osoba przystępująca powinna zawrzeć w piśmie w sprawie przystąpienia m.in.: określenie sporu uchwałowego i jego stron wraz z datą i miejscem ogłoszenia o sporze, określenie stosunku przystępującego do spółki, który stanowi podstawę objęcia go zakresem podmiotowym zapisu na sąd polubowny, wskazanie strony sporu, do której przystępuje wraz z poparciem jej stanowiska, uzasadnieniem tego stanowiska i dowodami na jego poparcie (§ 4 ust. 3-4 Regulaminu). Co istotne, na przystąpienie uczestnika nie jest wymagana zgoda żadnej ze stron sporu, a więc ani powoda, ani pozwanej spółki (§ 4 ust. 6 Regulaminu). Od momentu przystąpienia należy doręczyć uczestnikowi wszystkie dotychczas złożone pisma stron i uczestników, a także dokonywać dalszych doręczeń pism składanych w toku sporu i orzeczeń sądu arbitrażowego (§ 4 ust. 8 Regulaminu).

W Regulaminie przewidziano także prawo do informacji o sporze uchwałowym dla osób, które nie przystąpiły do postępowania, ale są wspólnikami, akcjonariuszami lub osobami mającymi legitymację do zaskarżenia uchwały (§ 4 ust. 9 Regulaminu). Jest to rozwiązanie niemające swojego odpowiednika w postępowaniu dotyczącym zaskarżenia uchwały przed sądem powszechnym. Jest ono uzasadnione poufnością postępowania arbitrażowego, z którym łączy się niemożność pozyskania informacji o przebiegu postępowania przez osoby niebędące stronami. W tym wypadku uwzględniono fakt, że orzeczenie w przedmiocie stwierdzenia nieważności lub zaskarżenia uchwały będzie oddziaływać bezpośrednio na sytuację prawną wspólników i członków organów spółki (art. 254 § 1 i 4, 427 § 1 i 4 KSH) i takie prawo wglądu w postępowanie tym osobom zapewniono.

1.5 Dyspozytywność i kontrydiktoryjność sporu uchwałowego

Wielopodmiotowość sporu i równość jego uczestników zdeterminowała rozstrzygnięcia Regulaminu dotyczące dysponowania przedmiotem sporu i prowadzenia postępowania.

W rezultacie do zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa wymagana jest zgoda wszystkich uczestników działających po stronie sporu dokonującej czynności, zaś do zawarcia ugody – zgoda wszystkich uczestników sporu (§ 7 ust. 2 Regulaminu). Cofnięcie powództwa w całości lub w części może nastąpić w każdym czasie, ale jeśli pozwana spółka lub uczestnik wniesie sprzeciw, zespół orzekający może rozpoznać sprawę, jeśli uzna, że przemawia za tym uzasadniony interes osoby sprzeciwiającej się cofnięciu (§ 7 ust. 1 Regulaminu).

Wymiana pism w sporze uchwałowym obejmuje pozew i odpowiedź na pozew, która jest doręczana zespołowi orzekającemu i powodowi, ale także wszystkim uczestnikom (§ 5 Regulaminu). Co istotne, do stron i uczestników dystrybuowane są także wszystkie pisma o przystąpieniu, a Dyrektor Generalny zarządza przy tym doręczenie pism o przystąpieniu w oznaczonym terminie (nie dłuższym niż 30 dni) (§ 6 ust. 1 Regulaminu). Zapewnia to możliwość zajęcia stanowiska procesowego wszystkim stronom i uczestnikom zarówno co do kwestii formalnoprawnych (dopuszczalność uczestnictwa w sporze uchwałowym), jak i merytorycznych (zasadność powództwa).

1.6. Wielość sporów uchwałowych

Wielość podmiotów uprawnionych do zaskarżenia uchwał spółek kapitałowych stwarza możliwość rozpoczęcia wielu postępowań dotyczących zaskarżenia tej samej uchwały, przy czym postępowania takie mogą być wszczęte zarówno przed sądem powszechnym, jak i arbitrażem. W rezultacie nie można wykluczyć równoległego toczenia się postępowań w przedmiocie tej samej uchwały, a w konsekwencji – ryzyka odmiennych orzeczeń.

Jeżeli powództwa rozpoznawane są w sądzie powszechnym, w praktyce stosuje się instytucję połączenia spraw do łącznego rozpoznania i orzekania (art. 219 KPC) lub zawieszenie postępowań później wszczętych do zakończenia postępowania zainicjowanego najwcześniej (art. 177 § 1 pkt 1 KPC), przy czym zastosowanie tych instrumentów jest uwarunkowane przepływem informacji pomiędzy postępowaniami i fakultatywne, co nie zawsze gwarantuje zniesienie ryzyk.

Na tym tle pozytywnie należy ocenić postanowienia Regulaminu Uchwałowego, który ustanawia zasadę łącznego rozstrzygnięcia wszystkich wszczętych w arbitrażu sporów dotyczących tej samej uchwały. Zespół orzekający w sporze uchwałowym wszczętym wcześniej („pierwotnym”) rozpoznaje wszystkie kolejne spory uchwałowe, wydając uprzednio postanowienie o połączeniu sporów. Co istotne, zgoda stron i uczestników sporów nie jest wymagana (§ 10 ust. 4-5 Regulaminu).

Nie ma natomiast skutecznego instrumentu rozstrzygnięcia kolizji pomiędzy postępowaniem arbitrażowym dotyczącym zaskarżenia uchwały i postępowaniem o stwierdzenie nieważności lub uchylenie tej samej uchwały wszczętym przed sądem powszechnym. Właściwość sądu polubownego do rozpoznania sprawy jest brana przez sąd powszechny pod uwagę na zarzut strony pozwanej (art. 1165 § 1 KPC), która w tym zakresie posiada autonomię procesową. Regulamin Uchwałowy nakłada natomiast na pozwaną spółkę obowiązek zawiadomienia o zawisłości sporu przed sądem powszechnym, a także poinformowania, czy przysługuje jej w sporze zarzut zapisu na sąd polubowny i czy zamierza go podnieść (§ 12 ust. 1 i 2 Regulaminu). Pozyskanie tych informacji przez sąd arbitrażowy będzie kluczowe dla zarządzenia problemem wielości sporów dotyczących tej samej uchwały, w celu uniknięcia sprzecznych rozstrzygnięć z orzeczeniami sądu powszechnego.

* * *

Historia Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie w Sporach Uchwałowych zza kulis, czyli dlaczego i jak powstał Regulamin Uchwałowy

Zmiany legislacyjne w cz. V Kodeksu postępowania cywilnego z lipca 2019 r.¹ stworzyły fundament dla podjęcia próby promocji arbitrażu jako metody rozwiązywania sporów ze stosunku spółki, torując drogę do odciążenia sądownictwa państwowego m.in. w sporach uchwałowych (dalej opisowo jako „**nowelizacja prawa arbitrażowego**” lub „**znowelizowane przepisy kodeksowe**”).

W odpowiedzi na nowelizację art. 1157 i 1163 KPC – już we wrześniu 2019 r. – przygotowany został pierwszy „Projekt regulaminu dodatkowego Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej z siedzibą w Warszawie w sporach uchwałowych”² (dalej odpowiednio jako „SA KIG” lub „Sąd” i „**Pierwszy projekt regulaminu dodatkowego**”). Jako wiodąca polska instytucja arbitrażowa SA KIG podjął się tym samym moderowania środowiskowej dyskusji nad spożytkowaniem nowelizacji prawa arbitrażowego. Założenia Pierwszego projektu regulaminu dodatkowego (m.in. oparcie się w nim na modelu *opt-in*) zostały szczegółowo przedstawione w opracowaniu autorstwa dr. Konrada Czecha towarzyszącemu temu dokumentowi. Projekt wraz ze wskazanym opracowaniem stał się najpierw przedmiotem wewnętrznych dyskusji w SA KIG, których owocem była następnie organizacja seminarium naukowego „Nowe granice arbitrażu” (zorganizowanego przez SA KIG wraz z Instytutem Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego w grudniu 2019 r. na Uniwersytecie Warszawskim).

Organizacja seminarium była pokłosiem potrzeby analizy pytań i zagadnień pojawiających się w wyniku nowelizacji prawa arbitrażowego. Jego główną ideą było – jak barwnie ujął to r. pr. Marek Furtek, Przewodniczący Rady Arbitrażowej SA KIG – osiągnięcie *communis opinio arbitrum (doctorum)* co do znaczenia nowelizacji prawa arbitrażowego i perspektyw z nią związanych dla polskiego środowiska arbitrażowego. Podczas seminarium głos na temat znowelizowanych przepisów kodeksowych zabrali w różnej formie m.in.: prof. dr hab. Krystyna Szczepanowska-Kozłowska, prof. dr hab. Wojciech Popiołek, prof. dr hab. Andrzej Szumański, r. pr. dr hab. Marcin Dziurda, adw. Maciej Jamka, r. pr. dr Cezary Wiśniewski czy w końcu r. pr. Marek Furtek, który jako Przewodniczący Rady Arbitrażowej SA KIG był inicjatorem wydarzenia.

¹ Dz. U. z 2019 r., poz. 1495.

² Zob. <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2020/06/Projekt-Regulaminu-dodatkowego-S%C4%85du-Arbitra%C5%BCowego-w-Sporach-Uchwa%C5%82owych-FINAL-CLEAN.pdf> (dostęp 16.05.2022 r.).

Relacja z przebiegu seminarium naukowego „Nowe granice arbitrażu” ukazała się w nr 25. „Biuletynu Arbitrażowego”³. Przemyslenia prelegentów i kolejne wewnętrzne dyskusje w ramach SA KIG skłoniły jego kierownictwo do podjęcia dalszych prac nad projektem przepisów służących rozwiązywaniu pod auspicjami SA KIG sporów o zaskarżanie uchwał spółek kapitałowych.

W wyniku zarówno stanowisk naukowych, jak też głosów środowiskowych na temat nowelizacji prawa arbitrażowego, wyrażonych podczas seminarium – po ich możliwie szerokim uwzględnieniu – Pierwszy projekt regulaminu dodatkowego został poddany publicznym konsultacjom w czerwcu 2020 r.⁴. Sąd słusznie wyszedł z założenia, że „kluczowym dla sukcesu projektu, jak i rozstrzygnięcia sporów uchwałowych przez polskie sądy polubowne, jest dotarcie do jak najszerzego grona praktyków oraz teoretyków prawa arbitrażowego i uzyskanie ich opinii co do treści proponowanych rozwiązań i pojawiających się wątpliwości”⁵. Uwagi do Pierwszego projektu regulaminu dodatkowego zbierane były przez całe lato 2020 r. W ramach tego procesu każdy zainteresowany problematyką sporów ze stosunku spółki mógł przedstawić swoje spostrzeżenia.

Po publikacji w „Biuletynie Arbitrażowym” zapisu przebiegu seminarium naukowego „Nowe granice arbitrażu”, a także po zakończeniu zbierania uwag do Pierwszego projektu regulaminu dodatkowego zawiązany został Zespół SA KIG ds. arbitrażu korporacyjnego („**Zespół**”). Skupił on reprezentantów różnych środowisk prawniczych, połączonych chęcią wypracowania takiej wizji arbitrażu korporacyjnego, która spotkałaby się z akceptacją wszystkich zainteresowanych sporami korporacyjnymi. Jego głównym zadaniem była kontynuacja prac nad instrumentem proceduralnym służącym instytucjonalnemu rozwiązywaniu sporów korporacyjnych. W ich efekcie Pierwszy projekt regulaminu dodatkowego zaczął ewoluować i zmieniać kształt. W miarę postępów prac zaczęły powstawać jego kolejne wersje. W ten sposób stopniowo narodził się „**Regulamin Uchwałowy**”, który był systematycznie ulepszany.

Z uwagi na warunki epidemiczne panujące w 2020 r. Zespół pracował w formule spotkań zdalnych na Zoom. Odbył on łącznie pięć posiedzeń jesienią 2020 r. Po zakończeniu cyklu posiedzeń członkowie Zespołu wymieniali się w 2021 r. spostrzeżeniami i uwagami do przygotowywanych przepisów drogą korespondencji elektronicznej. Zaproszenie do współpracy w ramach Zespołu, którego pracę animował dr Konrad Czech, przyjęli: prof. Katarzyna Bilewska, adw. Piotr Bytnerowicz, dr hab. Marcin Dziurda, dr Bartosz Karolczyk, SSO Maciej Kruszyński, r. PGRP Luiza Modzelewska, SSR Zbigniew Miczek, r. pr. Jacek Siński, dr hab. Grzegorz Suliński, a także prof. Andrzej Szumański, Członek Rady Arbitrażowej SA KIG i *spiritus movens* nowelizacji art. 1157 i 1163 KPC.

Podczas spotkań Zespołu swoje uwagi do stopniowo opracowywanego przez SA KIG regulaminu przedstawili goście w osobach dr. Rafała Kosa i dr. Marka Topora. Uwagi przygotowane przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej przedstawił r. PGRP Ivo Kucharczuk z Departamentu Osób Prawnych I.

³ Zob. <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2020/05/Nowe-granice-arbitraz%CC%87u.pdf> (dostęp 16.05.2022 r.).

⁴ Zob. <https://sakig.pl/aktualnosci/lista/projekt-regulaminu-dodatkowego-sadu-arbitrazowego-w-sporach-uchwalowych> (dostęp 16.05.2022 r.).

⁵ Tamże.

Ponadto przemyśleniami dotyczącymi skuteczności wyroków wydawanych w sporach uchwałowych podzieliła się dr Aleksandra Orzeł-Jakubowska. Formuła spotkań Zespołu stymulowała spontaniczną i szczerą wymianę spostrzeżeń, a szczególnie aktywnym oraz nieocenionym uczestnikiem każdej dyskusji był dr hab. Marcin Dziurda. Na podkreślenie zasługuje także partycypacja środowiska sędziowskiego (SSO Maciej Kruszyński i SSR Zbigniew Miczek) w pracach Zespołu, którzy często prezentowali w swoich wypowiedziach perspektywę postarbitrażową. Każda zainteresowana pracami Zespołu osoba mogła przy tym – po zgłoszeniu się do Sekretariatu SA KIG – przedstawić na jego forum swoje przemyślenia w ramach konsultacji.

W trakcie posiedzeń Zespołu dyskutowano m.in. nad zasadnością ograniczenia projektu regulaminu do sporów uchwałowych, możliwością wprowadzania w tego rodzaju sporach instytucji arbitra doraźnego (ang. *emergency arbitration*), optymalnym uregulowaniem uczestnictwa w sporach uchwałowych przed sądem polubownym osób trzecich, w tym praw wspólników i akcjonariuszy, którzy nie zaskarżyli danej uchwały, czy nad problemem inkorporacji projektowanej przez SA KIG modelowanej klauzuli arbitrażowej w umowie lub statucie spółki. Niektóre z omawianych zagadnień, przede wszystkim problematyka *emergency arbitration*, a także dopuszczalność prowadzenia wyłącznie elektronicznych akt postępowania arbitrażowego, wykroczyły poza materię *stricte* korporacyjną. Wnioski z prowadzonych na te tematy dyskusji zostały wzięte pod uwagę w trakcie równoległe prowadzonych w SA KIG prac nad zmianami zasadniczego regulaminu arbitrażowego (obowiązującego od 2015 r.).

W pierwszym kwartale 2021 r. Regulamin Uchwałowy w jego ówczesnej postaci został przekazany członkom Rady Arbitrażowej w celu dalszych prac, które trwały od kwietnia 2021 r. Stał się on przedmiotem dwóch posiedzeń Rady Arbitrażowej. Na ostatnim etapie prac szereg uwag formalnych i merytorycznych zgłosił latem 2021 r. prof. dr hab. Wojciech Popiołek, który w okresie między posiedzeniami Rady Arbitrażowej niezwykle zaangażował się w opracowanie ostatecznej wersji Regulaminu Uchwałowego. Rada Arbitrażowa uchwaliła Regulamin Uchwałowy 8 listopada 2021 r.

Wszechstronność dyskusji poprzedzającej przyjęcie Regulaminu Uchwałowego, którego litera uchwalona przez Radę Arbitrażową uwzględnia spostrzeżenia i pomysły co najmniej kilkudziesięciu osób, pozwala przyjąć, że oddaje on optymalny obecnie kształt przepisów instytucjonalnych, które powinny regulować arbitraż korporacyjny. Z biegiem czasu okaże się, na ile instrument ten spotka się z rynkową aprobatą.

Regulamin Uchwałowy wszedł w życie 1 stycznia 2022 r.
Redakcja

*Opracowanie redakcyjne: dr Konrad Czech
Skład i łamanie: Piotr Tarasiuk*